

Tillgodoseende av den sexuella självbestämmanderätten vid våldtäktsbrott¹

Denne artikel er tildelt
en CC-BY 4.0 licens

Anu Puustinen, doktorand, Östra Finlands universitet.

Heikki Kallio, biträdande professor i straffrätt, Östra Finlands universitet.

Svensk översättning av Alicia Nylund, doktorand, Helsingfors universitet

Abstract

The article examines the implementation of sexual self-determination in rape crimes, particularly after the comprehensive reform of Chapter 20 of the Criminal Code in 2023. The main objective of the reform was to emphasize the absence of consent as a defining feature of rape and to broaden the definition of sexual intercourse. As a result of the reform, the definition of sexual intercourse now also covers touching the genitals or anus with the genitals or mouth. However, touching with the hand without penetration is not included in the definition. This limitation raises questions as to whether the current regulation adequately covers all violations of sexual self-determination. The protection of sexual self-determination is based on fundamental and human rights and should be implemented equally in all situations, regardless of the gender of the parties involved. The article proposes that the definition of sexual intercourse should be made neutral in terms of the act or, at the very least, expanded so that touching with the hand could also fulfill the criteria for sexual intercourse. Such a change would better support the original goal of the reform to strengthen the protection of sexual self-determination in criminal law. Alternatively, legislative grievances could be remedied by imposing an equal sentence based on the reprehensibility of the act, regardless of the crime title or whether it is a sexual intercourse or another sexual act. Such an approach would promote equality and strengthen the fairness of penalties.

1. Title in English: Safeguarding sexual self-determination in rape crimes.

1. Inledning

Vid reformen av sexualbrottslagstiftningen har de grundläggande och mänskliga rättigheterna haft en central ställning. De grundläggande och mänskliga rättigheterna kan först och främst förutsätta att helt nya kriminaliseringar införs. Betoningen av dessa rättigheters betydelse kan dock förutsätta en utvidgning av straffbarhetsområdet för de gamla straffbestämmelserna, ändring av de viktigaste definitionsbestämmelserna eller skärpning av straffskalan (se Pirjatanniemi 2021, s. 308–309).

I Finland har många sexualbrottsreformer genomförts under de senaste årtiondena och reformtrycket har ofta haft samband med specifikt mänskliga rättigheter (Pirjatanniemi 2021, s. 309). Den senaste betydelsefulla reformen genomfördes i början av år 2023 då totalreformen av bestämmelserna om sexualbrott trädde i kraft i enlighet med regeringsprogrammet för dåvarande statsminister Sanna Marins regering. Riksdagens lagutskott hade upprepade gånger påtalat behovet av en helhetsöversyn av sexualbrottslagstiftningen (LaUB 43/2010 rd, s. 4; LaUB 24/2018 rd, s. 21). Den nu genomförda totalreformen satte på sätt och vis punkt för de upprepade delreformerna av bestämmelserna om sexualbrott (Ojala 2022, s. 23).

Totalreformen innebar att hela regleringen i 20 kap. i Finlands strafflag (39/1889) moderniserades. Reformen betonade de grundläggande och mänskliga rättigheterna samt som de viktigaste målsättningarna angavs tryggande av den sexuella självbestämmanderätten och den personliga integriteten, förbättring av det straffrättsliga skyddet och skärpning av straffpraxis. För att uppnå syftet utvidgades straffbarhetsområdet för olika sexualbrott och de centrala begreppen preciserades (RP 13/2022 rd, s. 1, 5 och 93). Totalreformen kan således betraktas som en fortsättning på strävan att stärka betydelsen av de grundläggande och mänskliga rättigheter som anknyter till sexualbrott.

Att de grundläggande och mänskliga rättigheternas betydelse ökat framgår av utvidgningen av straffbarhetsområdet för de centrala sexualbrotten. Avsaknad av samtycke blev nyckelfaktorn för rekvisiten för straffbestämmelserna om sexualbrott som riktar sig mot vuxna. Exempelvis bestämmelsen om våldtäkt baserar sig numera på avsaknad av frivillighet (se Ojala 2022, s. 1 och 32–33; Korkka-Knuts 2023, s. 121–122). En persons frivillighet att delta i ett samlag kan saknas fastän personen inte direkt har tvingats till samlaget genom exempelvis våld eller hot. Deltagande i ett specifikt samlag betraktas som frivilligt när en person har deltagit i samlaget av egen fri vilja som personen har haft tillräcklig förmåga och frihet att uttrycka (RP 13/2022 rd, s. 52; se även Tapanila 2023, s. 14–15). Utöver vad som nyss nämnts framgår de grundläggande och mänskliga rättigheternas ökade betydelse också av utvidgningen av definitionsbestämmelsen om samlag enligt 20 kap. 23 § 1 mom. (723/2022) i strafflagen. I samband med totalreformen utvidgades definitionen av samlag så att förutom inträngande

med könsorgan i en annans kropp och tagande av en annans könsorgan i sin kropp, omfattar samlag numera också beröring av en annans könsorgan eller anus med könsorgan eller mun.

Majoriteten av gärningspersonerna som begår sexualbrott utgörs av män (Malin – Fagerlund 2021, s. 71; Rantaeskola – Kaunisto 2024, s. 42), medan majoriteten av offren utgörs av kvinnor (Utriainen 2013, s. 100; Pirjatanniemi 2021, s. 331). Inträngande med manligt könsorgan har traditionellt ansetts som det så kallade typfallet av våldtäkt (se Niemi-Kiesiläinen 1998, s. 18; RP 216/2013 rd, s. 42). I denna artikel fästs inte vikt vid enbart sexualbrott som begås av män, utan de centrala straffbestämmelserna analyseras ur en könsneutral synvinkel. I artikeln analyseras inte hur utbrett problem det i praktiken är fråga om, utan artikelämnet behandlas ur en normativ synvinkel.

Artikeln kärna utgörs av en analys av definitionen av samlag enligt 20 kap. 23 § 1 mom. i Finlands strafflag, eftersom definitionen har en central betydelse vid bedömningen av när en persons/gärningspersonens (sexuella) gärning som riktar sig mot en annan person/offret uppfyller rekvisitet för våldtäkt enligt 20 kap. 1 § i strafflagen. Analysen av definitionen av samlag förutsätter också att betydelseinnehållet i begreppen kvinnligt könsorgan och inträngande reds ut. Denna fråga är viktig, eftersom oklara definitioner kan leda till tolkningsbara frågor (likaså Horder 2019, s. 376–377) och speciellt när det gäller lagstiftningen om sexualbrott är det i allmänhet utmanande att uppnå en sådan exakthet i lagstiftningen att tolkningsproblem inte uppstår (LaUB 43/2010 rd, s. 9). Ett konkret exempel på oklarhet i definitionen av könsorgan utgörs av ett avgörande (mål B 6074-22) från Hovrätten för Västra Sverige genom vilket hovrätten upphävde tingsrättens dom. Enligt hovrätten var det oklart vad som skulle betraktas som en snippa. Högsta domstolen meddelade prövningstillstånd i fråga om ansvar och skadestånd, undanröjde hovrättens dom i dessa delar samt visade målet åter till hovrätten för fortsatt handläggning på grund av rättegångsfel (mål B 1937-23). På basis av analysen av dessa definitioner och de tidigare nämnda bestämmelserna bedömer vi huruvida offrets grundläggande och mänskliga rättigheter tillgodoses på bästa möjliga sätt vid brott som inte begås genom traditionellt inträngande.

Utifrån vad som redogjorts för ovan kan artikeln forskningsfrågor formuleras som 1) vad menas med termen kvinnligt könsorgan i en straffrättslig kontext, 2) hurdan förfarande uppfyller den straffrättsliga definitionen av samlag och 3) är strafflagens definitionsbestämmelse om samlag tillräckligt täckande för att trygga den sexuella självbestämmanderätten. I denna artikel avses med kvinna en person som biologiskt är kvinna, dvs. en person som biologiskt har kvinnliga könsorgan. Av forskningsfrågorna och forskningsintresset följer att i denna artikel analyseras inte bestämmelsen om våldtäkt enligt 20 kap. 1 § (723/2022) i strafflagen närmare. Frågan om exempelvis när ett samlag inte kan anses vara frivilligt faller alltså utanför artikeln område. Eftersom synvinkeln på forskningsämnet är normativ, utgörs forskningsmetoden

i artikeln av straffrättsdogmatik som baserar sig på rättskälleläran och lämplig användning av tolkningsregler.

Denne artikel er tildelt
en CC-BY 4.0 licens

2. Den sexuella självbestämmanderätten som skyddsintresse

Det fundamentala berättigandet av straffrättssystemets existens baserar sig på systemets förmåga att skydda de intressen eller värden som vi anser vara viktiga från att äventyras och från andra aktörers hotande kränkningar (Hassemer 1993, s. 29–31; Lappi-Seppälä 1994, s. 32–33; Jareborg 2001, s. 51). Dessa intressen som anses vara viktiga kallas allmänt skyddsintressen eller skyddsobjekt (se Jareborg 2001, s. 51; Frände 2012, s. 19; se allmänt Lernestedt 2003, s. 127–158; Nuotio 2024). Närmare bestämt menas med skyddsintresse ett intresse eller ett värde som anses vara viktigt i en specifik gemenskap såsom en stat (Kindhäuser 1989, s. 137; Tolvanen 1999, s. 179–181). Enligt en etablerad ståndpunkt utgår man i straffrätten från att en straffbestämmelse är godtagbar, om man genom den skyddar någon grundläggande eller mänsklig rättighet. Med anledning av detta borde skyddsintresset som ska tryggas kunna härledas antingen direkt eller indirekt från grundlagen eller internationella människorättskonventioner (Nuuttila 1996, s. 82–86; se även Melander 2008, s. 331–332 och 335–336; Frände 2012, s. 22). Dock har man betonat att användning av kriminaliseringar är motiverat endast när man på goda grunder kan anta att något närmare specificerat skyddsintresse tryggas (Hassemer 1989, s. 396; Tolvanen 1999, s. 180; Melander 2008, s. 331). Skyddsintresse som begrepp hör således samman med de bakomliggande målsättningarna för utövandet av straffrätten, med andra ord vilken straffrättslig målsättning som kan skyddas (Nuotio 2024, s. 1107).

Traditionellt har man såväl i strafflagstiftningen som i grundlagens kapitel om grundläggande rättigheter fokuserat på att skydda personliga friheter (Nuuttila 1996, s. 81; se även Tapani – Tolvanen 2016, s. 38). Betoningen av grundläggande och mänskliga rättigheter kommer även fram i det förändrade skyddsintressetänket som finns med i bakgrunden till sexualbrotten. Tidigare ansågs strafflagstiftningens syfte vara att upprätthålla sedlighet och (köns) moral. Senare ansågs bestämmelserna om sexualbrott behövas för att skydda den sexuella självbestämmanderätten (RP 6/1997 rd, s. 160; Nuotio 2024, s. 1120; se även Jareborg – Friberg 2012, s. 87). Tanken bakom detta synsätt var att utgångspunkten är att var och en ska ha rätt att själv bestämma om sitt sexuella beteende, förutsatt att man inte kränker någon annans sexuella självbestämmanderätt (RP 6/1997 rd, s. 160; Niemi-Kiesiläinen 1998, s. 5–7; se allmänt Leskinen 2022, s. 75–91).

Utvecklingen av skyddsintressetänket kring sexualbrott var välkommen, eftersom abstrakta saker inte fick betraktas som skyddsintressen. Begreppet skyddsintresse borde alltså förstås så konkret som möjligt (Roxin 2006, s. 28; se även Tapani – Tolvanen 2016, s. 40–41). Vid sexualbrott innebär detta speciellt att

begreppet skyddsinteresse ska avse framför allt sexuell självbestämmanderätt i stället för könssedlighet (Hassemer 1989, s. 396; Hassemer 1993, s. 30–31). Denna tankeriktning kunde ses i den finländska straffrättsvetenskapen redan för drygt hundra år sedan då exempelvis våldtäkt (på finska användes den äldre termen "väkisinmakaaminen" i stället för "raiskaus", övers. anm.) ansågs som ett brott mot friheten, dvs. en människas rätt att handla eller inte handla av egen fri vilja (enligt Serlachius 1912, s. 61–64). Trots detta betraktades lagstiftningen om sexualbrott fortfarande oftast som moralens väktare (se översiktligt Kimpimäki 1998, s. 20–22 och 26–28), fastän väldigt många intressen som skyddas genom straffrättsliga medel i straffrätten i sista hand kan hänföras till specifikt frihet (Nuotio 2024, s. 1128). I rättslitteraturen har det ändå på goda grunder påpekats att det inte är lätt att helt åtskilja sexualbrott från de moraliska synsätt som råder i samhället, eftersom saker som rör sexualitet är starkt bundna till samhällsmedborgarnas moraluppfattningar och värderingar (Kimpimäki 2009, s. 270–271).

Genom bestämmelserna om sexualbrott skyddas numera framför allt den sexuella självbestämmanderätten (se Kimpimäki 2009, s. 283; Alaattinoğlu 2021, s. 279–281; Leskinen 2022, s. 68; se även Asp 2010a, s. 204–205) och den därtill hörande kroppsliga integriteten (HD 2025:61, punkt 20). Skyddsintresset i fråga har en stark anknytning till flera grundläggande och mänskliga rättigheter, speciellt till bestämmelserna i 7 § i Finlands grundlag (371/1999) om personlig frihet, trygghet och integritet, till bestämmelserna i grundlagens 10 § om skydd för privatlivet, till skyddet för hälsa samt till artiklarna 5 och 8 i Europakonventionen (Matikkala 2018, s. 123; RP 13/2022 rd, s. 7; se även Niemi-Kiesiläinen 1998, s. 7). Den sexuella självbestämmanderätten innebär en rätt att inte mot sin vilja bli föremål för samlag eller någon annan sexuell handling samt en rätt att utöva sin egen sexualitet (RP 216/2013 rd, s. 62; se även Ashworth – Horder 2013, s. 337–338; Alaattinoğlu 2021, s. 281). Jämlikheten å sin sida förutsätter att den sexuella självbestämmanderätten ska förstås som ett likadant skyddsintresse för alla offer oberoende av offrets ålder eller annan bakgrund (Nieminen – Kallio – Tolvanen 2020, s. 155; Ojala 2022, s. 224). Med andra ord tillhör den sexuella självbestämmanderätten alla, också dem som är mer sexuellt aktiva än genomsnittet och som har eller har haft flera sexpartner (Wallin 2022, s. 20; redan i liknande tankebanor Serlachius 1912, s. 82–83). Offrets tidigare eller senare sexuella beteende betyder alltså inte att den sexuella självbestämmanderätten inte skulle ha kränkts i en viss konkret situation (se Kimpimäki 2020, s. 15). Sammanfattningsvis kan man konstatera att vid sexualbrott som hör till straffrättens kärnområde kan det skyddsintresse som ska tryggas utan tvivel hänföras till grundläggande och mänskliga rättigheter (likaså Ojala 2024, s. 5). Detta medför att den sexuella självbestämmanderättens framträdande ställning kan påverka även den straffrättsliga tolkningen och tillämpningen.

3. Betydelseindholdet af kønsorgan og samlag

3.1. *Kønsorgan som medicinsk begreb*

I samband med totalreformen av strafflagen ändrades den finska termen "sukupuolielin" till "sukuelin", eftersom den förstnämnda termen inte ansågs hänvisa till en persons kön (RP 13/2022 rd, s. 43). Däremot fanns det inget behov av att ändra den svenska termen "könsorgan" i detta sammanhang. Den finska termen "sukuelin" används även i andra lagar, såsom steriliseringslagen (283/1970) och Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (Istanbulkonventionen, FördrS 53/2015). Även inom medicin används numera termen "sukuelin" vid sidan av "sukupuolielin" (se t.ex. Kero – Räsänen 2020, s. 210–218).

Inom medicin delas könsorganen in i inre och yttre organ. De manliga yttre könsorganen är penis och pungen. De inre fortplantningsorganen är bland andra testiklarna och bitestiklarna som finns inne i pungen. De kvinnliga yttre könsorganen, för vilka även termen vulva används, är de stora och små blygdläpparna samt klitoris (på finska används termen "häpykieli" vid sidan av "klitoris", övers. anm.). De inre könsorganen är bland andra slidan, livmodern och äggstockarna (Karhumäki m.fl. 2012, s. 119–123). Det kvinnliga könsorganet är alltså ett organ som hör samman med sexuell förökning och som omfattar både de yttre och de inre könsorganen (Kero – Räsänen 2020, s. 210).

Vad menas då med kvinnligt könsorgan i straffrätten? Genom att läsa bestämmelserna i 20 kap. i strafflagen får man inte ett direkt svar på frågan. I lagens förarbeten har termen kvinnligt könsorgan inte definierats närmare, utan i förarbetena preciserades endast definitionen av samlag (se t.ex. RP 6/1997 rd, s. 186; LaUB 3/1998 rd, s. 19–20; RP 216/2013 rd, s. 43; LaUB 4/2014 rd, s. 7–8; RP 13/2022 rd, s. 130–131). Även i rättslitteraturen har fokus legat på att analysera definitionen av samlag (se t.ex. Ojala 2022, s. 89–91; Korkka-Knuts 2023, s. 129–131; Rantaeskola – Kaunisto 2024, s. 44–48). På basis av denna definition får man ändå en hint om huruvida definitionen av kvinnligt könsorgan omfattar både de yttre och de inre könsorganen. I själva verket får den juridiska definitionen av kvinnligt könsorgan sitt mer exakta innehåll av just definitionen av samlag enligt 20 kap. 23 § i strafflagen. Eftersom kvinnligt könsorgan får sitt betydelseinnehåll från ordalydelsen av definitionsbestämmelsen om samlag och förarbetena därtill, måste det härnäst analyseras vad som menas med samlag enligt strafflagen.

3.2. *Kvinnligt könsorgan och samlag som straffrättsliga begrepp*

Lagstiftningen om sexualbrott baserar sig på att olika klandervärda gärningar, som med hänsyn till sexualitet kan anses väsentliga, riktas mot offret (Ojala 2022, s. 85). Dessa gärningar har delats in i samlag och sexuell handling. Exempelvis våldtäkt förutsätter samlag enligt 20 kap. 23 § 1 mom. i strafflagen. Med samlag avses inträngande med könsorgan i en annans kropp eller sexuellt inträngande i en annans könsorgan eller anus, tagande av en annans

könsorgan i sin kropp eller beröring av en annans könsorgan eller anus med könsorgan eller mun. På det sätt som framgår av ordalydelsen av definitionsbestämmelsen är begreppet samlag enligt strafflagen bredare jämfört dess vardagliga betydelse (se HD 2023:9, punkt 18).

Med sexuell handling avses en gärning som har en väsentligt sexuell innebörd med hänsyn till gärningsmannen och den som gärningen riktar sig mot samt gärningsomständigheterna (20 kap. 23 § 2 mom. i strafflagen). Gärningens sexuella väsentlighet bedöms objektivt och vikt fästs vid omständigheter som kan observeras utifrån (LaUB 43/2010 rd, s. 9; Korkka-Knuts 2023, s. 139). Således har exempelvis gärningspersonens egna subjektiva åsikter om gärningens sexuella karaktär eller väsentlighet inte någon avgörande betydelse (se Jareborg – Friberg 2012, s. 89; HD 2025:61, punkt 9). Bestämmelserna i 20 kap. 23 § i strafflagen är till alla delar könsneutrala. Därmed har det ingen betydelse om gärningspersonen och offret är av samma eller av olika kön (se RP 13/2022 rd, s. 130; Korkka-Knuts 2023, s. 131; se även Jareborg – Friberg 2012, s. 89; Wallin 2022, s. 27). Med andra ord har omständigheten att gärningspersonen och offret är av samma eller av olika kön ingen inverkan på tillämpningen av bestämmelserna om sexualbrott (liknande resonemang Asp 2010b, s. 48; Horder 2019, s. 347; se även Honkasalo 1960, s. 46; HD 2023:9, punkt 18).

Den tidigare definitionsbestämmelsen om samlag (20 kap. 10 § i strafflagen, L 509/2014) och tillhörande förarbeten gav intrycket att som kvinnligt könsorgan ansågs endast de kvinnliga inre könsorganen. Detta framgick av definitionsbestämmelsens ordalydelse "sexuellt inträngande i en annans könsorgan" som ansågs avse vaginalt inträngande (RP 6/1997 rd, s. 170; se även RP 216/2013 rd, s. 64). Även i äldre rättslitteratur framkom uppfattningen att för att brottsrequisitet för våldtäkt skulle uppfyllas räckte det med att könsorganen hade förenats oberoende av om ejakulation hade skett eller inte (Serlachius 1912, s. 86; Honkasalo 1960, s. 47). En sådan här penetrationsbaserad definition av samlag gav uttryck för sexualbrottens heteronormativa karaktär (Niemi 2021, s. 339). Senare vid totalreformen av sexualbrotten utvidgades definitionen av samlag så att numera avses med samlag även beröring av en annans könsorgan eller anus med könsorgan eller mun enligt ordalydelsen av 20 kap. 23 § 1 mom. i strafflagen. Definitionen av samlag uppfylls således i en situation där de kvinnliga yttre könsorganen, såsom klitoris, berörs och beröringen inte når djupare än till det yttre könsorganet (se RP 13/2022 rd, s. 130). Detta uttrycker klart att i strafflagen avses med kvinnligt könsorgan numera både de yttre och de inre könsorganen.

Tolkningen som presenterats ovan får stöd även av nyare rättslitteratur, fastän tolkningen i rättslitteraturen rör definitionen av samlag enligt redogörelsen ovan och inte definitionen av könsorgan. I rättslitteraturen har konstaterats att samlag genom beröring av en annans könsorgan med könsorgan eller mun, vilket omfattar också beröring med tunga, föreligger i den mening som avses i definitionen fastän inget inträngande sker. Enbart

beröring är alltså tillräckligt (Tapanila 2023, s. 34; Ojala 2024, s. 98; se även Wallin 2022, s. 34–35). När det gäller beröring krävs det att beröringen har en viss intensitet, eftersom enbart lätt och snabbt snuddande inte betraktas som sådan beröring som avses i bestämmelsen (RP 13/2022 rd, s. 130). Denna ståndpunkt är samstämmig med sexuellt antastande enligt 20 kap. 6 § (723/2022) i strafflagen som förutsätter viss intensitet i beröringen, så till exempel att snudda vid en kvinnas bröst i förbifarten utgör inte sådant antastande som avses i bestämmelsen (se Nieminen – Kallio – Tolvanen 2020, s. 150–152; Korkka-Knuts 2023, s. 149; se även HD 2020:38). Av könsneutraliteten följer att det är fråga om beröring exempelvis när en kvinna med sitt eget könsorgan, sin egen mun eller sin egen tunga berör en annan kvinnas könsorgan. Det är också fråga om samlag i en situation där gärningspersonen får offret att beröra gärningspersonens könsorgan med sitt könsorgan eller sin mun (Ojala 2022, s. 93).

Inom medicin omfattar de kvinnliga könsorganen både de yttre och de inre könsorganen i enlighet med redogörelsen i artikelns tidigare avsnitt. Könsorgan är en term vars betydelseinnehåll måste vara till huvuddragen enhetligt inom olika vetenskapsområden. Följdriktigheten förutsätter således att även juridiskt ska kvinnligt könsorgan omfatta de yttre könsorganen. Eftersom beröring (utifrån) av en annans könsorgan med mun eller könsorgan numera uppfyller definitionen av samlag enligt 20 kap. 23 § 1 mom. i strafflagen, uppfattas kvinnligt könsorgan till denna del i straffrätten på samma sätt som inom medicin. Detta kan i sig anses stärka brottsoffrets rättsskydd.

Ovan har definitionen av samlag analyserats till den del definitionen påverkar betydelseinnehållet av kvinnligt könsorgan. Våldtäktsbestämmelsen i 20 kap. 1 § i strafflagen blir dock tillämplig också på andra slags samlag. På grund av artikelns synvinkel analyserar vi dessa andra samlagsformer främst utifrån gärningssättet ”beröring”.

Om gärningspersonen tränger in exempelvis med ett finger eller en konstgjord penis i en kvinnas könsorgan eller anus, uppfyller detta förfarande klart definitionen av samlag enligt 20 kap. 23 § 1 mom. i strafflagen. Förutsättningen är dock att inträngandet är av sexuell karaktär. Så är inte fallet när inträngandet är en del av en medicinskt motiverad åtgärd och åtgärden utförs av en yrkesutbildad person inom hälsovården (se Jareborg – Friberg 2012, s. 89; Utriainen 2013, s. 109; Korkka-Knuts 2023, s. 130) eller inträngandet görs i rent misshandelssyfte (Asp 2010b, s. 50; RP 216/2013 rd, s. 12 och 64; Matikkala 2018, s. 126). I fråga om inträngande ska vikt inte enbart fästas vid vad gärningen riktar sig mot och om gärningen i sig är sexuell, utan dessutom måste man bedöma om gärningen är av specifikt sexuell karaktär under gärningsomständigheterna i fråga (se Asp 2010a, s. 61–62; se även Ashworth – Horder 2013, s. 343–345). Utgångspunkten är dock att när inträngandet är vaginalt eller analt ska det anses vara av sexuell karaktär, om inte annat kan påvisas (Ojala 2022, s. 89; HD 2025:61, punkt 10; jfr aningen annan åsikt Utriainen

2013, s. 165; Leskinen 2022, s. 162). I synnerhet när gärningshelheten också innefattar gärningar som till sin karaktär är sexuella, såsom smekningar eller kyssar, är det motiverat att betrakta inträngandet som sexuellt (se Ashworth – Horder 2013, s. 344; Rantaeskola – Kaunisto 2024, s. 45). På grund av den sexuella självbestämmanderättens ökade betydelse är det motiverat att betrakta inträngandet som sexuellt även när gärningen är förnedrande för målsäganden (HD 2025:61, punkt 14). Om gärningshelheten dock innefattar andra misshandelsgärningar och inträngandet inte som helhet bedömt är förnedrande, kan man i det enskilda fallet anse att inträngandet inte är av sexuell karaktär (liknande resonemang Tapanila 2023, s. 38).

I samband med vaginalt samlag är det fråga om inträngande när det har nått förbi de yttre könsorganen, exempelvis genom att fingrarna förs in innanför de yttre blygdläpparna. När det gäller analt samlag krävs det att inträngandet har nått kroppens insida åtminstone i liten mån (se närmare Ojala 2024, s. 118–120). Med hänsyn till ordalydelsen av 20 kap. 23 § 1 mom. i strafflagen uppfylls definitionen av samlag däremot inte genom beröring av en annans könsorgan eller anus med exempelvis en handflata, ett finger eller ett föremål, såsom en konstgjord penis (likaså Ojala 2022, s. 89; RP 13/2022 rd, s. 130; se även HD 2023:9, punkt 11). Inte heller inträngande i munnen med en konstgjord penis uppfyller definitionsbestämmelsen om samlag (Korkka-Knuts 2023, s. 130). För att definitionen av vaginalt eller analt samlag ska uppfyllas krävs alltså att exempelvis ett finger eller en konstgjord penis har trängt in i offret i en ”mätbar” omfattning.

4. Definitionen av samlag som beskyddare av den sexuella självbestämmanderätten

4.1. *Täcker definitionen av samlag offrets skyddsbehov?*

All sorts sexuell beröring av könsorgan eller anus uppfyller inte definitionen av samlag enligt 20 kap. 23 § 1 mom. i strafflagen i enlighet med redogörelsen i kapitel 3 i denna artikel. I samband med totalreformen av 20 kap. i strafflagen ansågs det inte vara motiverat att utvidga definitionen av samlag till annat än gärningssättet beröring med könsorgan eller mun. Detta berodde på att definitionen av samlag var redan tidigare mer omfattande än den allmänspråkliga betydelsen av samlag, och till följd av reformen utvidgades definitionen i varje fall jämfört med den dåvarande definitionen (LaUB 10/2022 rd, s. 14). Den valda lagstiftningslösningen kan försvaras bland annat på den grunden att inträngande i en annans persons kropp kan betraktas som en allvarigare kränkning av integriteten än ytlig beröring (se Asp 2010b, s. 48; LaUB 10/2022 rd, s. 14). Man kan dock på goda grunder undra om inte exempelvis beröring av ett kvinnligt könsorgan med handen och rentav långvarigt ”gnidande” (utan penetration) mot offrets vilja kan anses som lika klandervärt, med hänsyn till kränkning av den sexuella

självbestämmanderätten, som att kortvarigt kyssa de yttre blygdläpparna eller klitoris. Skiljer sig beröring med handen märkbart från sådana gärningar där ett kvinnligt könsorgan berörs ytligt med munnen eller med ett annat kvinnligt könsorgan? Enligt vår åsikt är skillnaden inte märkbar och därför kan den valda lagstiftningslösningen kritiseras till denna del.

Med hjälp av begreppet sexuell självbestämmanderätt har man sedan lång tid tillbaka betonat drag som gäller individens frihet och skyddsbehov som utgångspunkt för revidering av sexualbrottlagstiftningen (se Kimpimäki 1998, s. 22). Att lämna beröring med handen utanför definitionen av samlag kan också anses som omotiverat i ett läge där vikten av den sexuella självbestämmanderätten och skydd för personlig integritet är mer framträdande i dag än tidigare (se LaUB 10/2022 rd, s. 8). Dock ville man genom utvidgningen av bestämmelsen i 20 kap. 23 § 1 mom. i strafflagen få olika sexualbrottsrekvisit att även omfatta sådana beröringsgärningar som på grund av sin karaktär och beröringens intimitet till sin allvarhetsgrad kan jämföras med andra gärningar som definitionen av samlag omfattar (RP 13/2022 rd, s. 130; se även Korkka-Knuts 2023, s. 129). Det är klart att det med handflatan eller ett finger är lättare att utföra en kränkning av den sexuella självbestämmanderätten än med någon annan kroppsdel. En sådan gärning kan inte ostridigt anses vara av sådan karaktär att den inte skulle kunna jämföras med andra beröringsgärningar som uppfyller definitionen av samlag. Beröring med handen kan nämligen orsaka offret sådan märkbar psykisk skada (t.ex. sömnstörningar, olika rädslor och stressreaktioner samt ångest) som påverkar offrets livskvalitet under en lång tid och i värsta fall livet ut (se Ashworth – Horder 2013, s. 337 och 343; Horder 2019, s. 344 och 350). Förutom psykiska skador kan också fysiska skador uppstå, såsom sår som gärningspersonens naglar tillfogat de yttre könsorganen. Dessutom är beröring med handen ägnat att orsaka chock och otrygghetskänsla hos offret på grund av beröringens överraskande karaktär.

I rättslitteraturen har man framhåvt att sett ur offrets synvinkel borde vikt fästas vid i vilken omfattning och på vilket sätt en viss gärning kränker offrets sexuella självbestämmanderätt och integritet. Sett ur denna synvinkel är betydelsefulla situationer framför allt sådana där kränkningen är oönskad (Niemi-Kiesiläinen 1998, s. 18). Ur offrets synvinkel borde det således inte ha någon betydelse om gärningspersonen rör exempelvis en kvinnas yttre könsorgan med munnen eller handflatan. Med andra ord borde olika gärningssätt och deras klandervärdhet bedömas i första hand genom att beakta målsättningen att skydda den sexuella självbestämmanderätten (se RP 13/2022 rd, s. 43), eftersom ur offrets synvinkel kan en kränkning av den sexuella självbestämmanderätten vara lika allvarlig oavsett gärningssättet. Med hänsyn till brottsoffret och omfattningen av kränkningen av offrets sexuella självbestämmanderätt kan dock ett normalt mindre klandervärdt gärningssätt anses som allvarligare i en konkret situation på grund av exempelvis gärningens förnedrande karaktär (RP 216/2013 rd, s. 43-44).

Utöver vad som sagts ovan har det ingen betydelse med hänsyn till skyddet för den sexuella självbestämmanderätten vilken sexuell läggning som gärningen påvisar eller vilket kön den som kränker eller den kränkta har (Leskinen 2022, s. 84). Av denna anledning borde både gärningspersons- och offersynvinkeln beaktas jämlikt även vid våldtäkter kvinnor emellan, och det borde inte fästas vikt vid att en kvinna inte kan begå samma sorts sexuellt väsentliga inträngande med sitt könsorgan som en man kan. Därför borde även beröring av de yttre kvinnliga könsorganen, såsom klitoris, höra till området för definitionsbestämmelsen om samlag och således skulle beröring mot målsägandens vilja uppfylla rekvisitet för våldtäkt. Detta vore motiverat även med hänsyn till systematiken i Finlands strafflag, eftersom i strafflagens systematik är våldtäkt den allvarligaste kränkningen av den sexuella självbestämmanderätten (Utriainen 2013, s. 100). Sammanfattningsvis kan det konstateras att den nuvarande definitionen av samlag inte i tillräcklig mån täcker brottsoffrets skyddsbehov. Således kan det rådande rättsläget ge offret intrycket att samhället inte klandrar gärningen så kraftigt, eftersom gärningen inte innefattar penetration. I fråga om gärningssätten borde definitionen av samlag enligt 20 kap. 23 § 1 mom. i strafflagen *ändras så att beröring av könsorgan eller anus med handen skulle utgöra sådant samlag som avses i bestämmelsen.*

4.2. *Samlag och sexuell handling med avseende på bevisvärdering*

Beröring av de yttre könsorganens insida med ett eller flera fingrar kränker offrets självbestämmanderätt och är som gärning sexuellt väsentligt. Medicinskt uppfyller en sådan gärning definitionen av inträngande. *Även juridiskt är det fråga om en gärning som uppfyller definitionen av samlag, om man lyckas bevisa att fingrarna har nått tillräckligt långt in förbi de yttre könsorganen.*

I straffprocessen som gäller sexualbrott, speciellt vid åtalsprövningen och rättegången, kommer ofta utmanande bevisfrågor emot (se Alaattinoğlu – Kainulainen – Niemi 2020, s. 125–126). I situationer som gäller uppfyllande av samlagsdefinitionen anknyter de bevisningsmässiga svårigheterna till frågan om huruvida exempelvis gärningspersonens finger var inne i offrets könsorgan eller berörde gärningspersonen bara de yttre könsorganen. Med andra ord gäller bevisfrågan penetration eller avsaknad därav. När det inte finns utomstående vittnen till det påstådda brottet eller när gärningen inte har gett upphov till skador som syns utåt eller skadorna inte längre syns på grund av tidens gång, baserar sig bevisningen till största delen på parternas utsagor (HD 2013:96, punkt 7; se utförligt Tapanila 2023, s. 216–227).

Parternas utsagor är ofta motstridiga och man blir tvungen att bedöma utsagornas tillförlitlighet sinsemellan (se Alaattinoğlu – Kainulainen – Niemi 2020, s. 125–126; Kimpimäki 2020, s. 14; HD 2021:44, punkt 4 och punkterna 21–29). Vid bevisvärderingen i fråga om sexualbrott handlar det ofta om att bedöma framför allt tillförlitligheten hos parternas utsagor (se Kimpimäki 2020, s. 5; Tapanila 2023, s. 191–192). Fastän målsägandens utsaga också utan indirekt

bevisning (indiciebevisning) kan utgöra en tillräckligt övertygande bevisning för en fällande dom i vissa situationer (HD 2021:5, punkt 96), så behöver en verklighetstrogen och övertygande målsägandeutsaga om händelsen i regel stöd av annan indirekt bevisning (se HD 2013:96, punkt 7; HD 2022:50, punkt 9; Tapanila 2023, s. 218 och 221–227). Kontrollen av målsägandeutsagans tillförlitlighet får ökad betydelse vid sådana sexualbrott där man blir tvungen att lägga parternas utsagor till grund för avgörandet (Ojala 2022, s. 334). Om annan indirekt bevisning om penetration inte finns, kvarstår ofta rimligt tvivel om huruvida gärningen uppfyller definitionen av samlag, och gärningspersonens påstådda förfarande bedöms inte som våldtäkt enligt 20 kap. 1 § i strafflagen. Om motsvarande gärning hade utförts med tungan, skulle man vid bevisvärderingen inte behöva ta ställning till om tungan var inne i könsorganet, eftersom också yttlig beröring uppfyller definitionen av samlag. Denna skillnad visar klart att inte heller i frågor som gäller bevisvärdering tillgodoses offrets rättigheter helt.

När gärningen under de konkreta gärningsomständigheterna anses som endast beröring på utsidan utan inträngande, så blir gärningen normalt bedömd som sexuell handling enligt 20 kap. 23 § 2 mom. i strafflagen. I fråga om brottsrekvisit blir gärningen då inte bedömd som våldtäkt, utan som sexuellt övergrepp enligt 20 kap. 3 § i strafflagen (likaså Korkka-Knuts 2023, s. 137–140; Tapanila 2023, s. 66–67). Fastän våldtäkt som brott är kvalificerat i förhållande till sexuellt övergrepp, så kan man inte direkt dra slutsatsen att en enskild våldtäkt alltid ska anses som allvarligare än ett enskilt sexuellt övergrepp. Exempelvis en gärning som inte uppfyller förutsättningarna för våldtäktsbestämmelsen kan utföras bland annat med allvarligt hot (se Asp 2010b, s. 48). Lagutskottet har konstaterat att beröringsgärningar är allvarliga och skadliga samt att man kan bedöma dem med stöd av definitionen av sexuell handling och således tillämpa straffbestämmelsen om sexuellt övergrepp, vilket möjliggör att vid behov kan ett strängt straff dömas ut (LaUB 10/2022 rd, s. 15). Vi återkommer till denna fråga i avsnitt 4.3.

Utöver de ovannämnda kriterierna förutsätter sexuellt övergrepp att gärningen väsentligt kränker offrets sexuella självbestämmanderätt. Det är fråga om en väsentlig kränkning exempelvis i en situation där gärningen är av intensiv karaktär och gärningen riktar sig mot sexuellt betydelsefulla delar av kroppen, såsom genitalområdet (RP 13/2022 rd, s. 104). Bedömningen av vad som utgör en väsentlig kränkning ska göras objektivt, och med avseende på definitionen är inte enbart målsägandens uppfattning avgörande (se Ojala 2022, s. 220–221; Tapanila 2023, s. 43). Om väsentlighet saknas, blir straffbestämmelsen om sexuellt antastande enligt 20 kap. 6 § (723/2022) i strafflagen tillämplig, vilket i straffrättsligt hänseende är en märkbart lindrigare gärning (likaså Tapanila 2023, s. 66; se även Korkka-Knuts 2023, s. 138). I fråga om bevisvärderingen hänger utmaningarna samman med väsentlighetskriteriet. Väsentligheten som avses i 20 kap. 23 § 2 mom. i strafflagen hänför sig till gärningsförhållandena, medan väsentligheten som avses i 20 kap. 3 § 1 mom. i samma lag gäller gärningens

kränkande karaktär. Det finns skäl att betona att vad som ska anses som väsentligt enligt de nämnda bestämmelserna bedöms normativt. Utmaningarna som uppkommer vid bevisvärderingen hänför sig däremot exempelvis till vilka konkreta gärningsförhållanden som rådde, hur intensiv och långvarig gärning det var fråga om samt mot vilken del av kroppen beröringen slutligen riktade sig. Om man inte lyckas lägga fram tillräcklig bevisning om dessa omständigheter, uppfylls inte väsentlighetskriteriet. Redogörelsen ovan visar att definitionerna och hur bevisningen värderas i varje enskilt fall har betydelse. På basis av dessa faktorer görs den slutgiltiga bedömningen av huruvida det i det aktuella fallet är fråga om våldtäkt eller en straffrättsligt lindrigare gärning.

4.3. *Kränkning av den sexuella självbestämmanderätten och straffmätning*

Straffmätningen hänför sig till det konkreta fallet och till det brottrekvisit som blir tillämpligt (se Matikkala 2021, s. 220; Tapani – Tolvanen – Kemppinen 2022, s. 50). Enligt 6 kap. 3 § 1 mom. (515/2003) i Finlands strafflag ska ett straff bestämmas med beaktande av samtliga grunder som enligt lag inverkar på storleken och arten av straffet samt enhetligheten i straffpraxis. Vidare enligt 4 § (515/2003) i samma kapitel ska straffet mätas ut så att det står i ett rättvist förhållande till hur skadligt och farligt brottet är, motiven till gärningen samt gärningsmannens av brottet framgående skuld i övrigt. Följaktligen ska straffen för sexualbrott mätas ut på basis av den aktuella gärningens straffrättsliga klandervärdhet och skadlighet (se Tapanila 2023, s. 263).

Straffmätning förutsätter förmåga att identifiera gärningen samt väsentliga drag och skyddsmålsättningar mellan olika straffbestämmelser (Lappi-Seppälä 2000, s. 331–332; Tapani – Tolvanen – Kemppinen 2022, s. 30 och 50). Vid sexualbrott kan detta anses vara speciellt viktigt, eftersom straffskalorna för sexualbrotten möjliggör att mycket olika straff bestäms (Tapanila 2023, s. 263). Exempelvis straffskalan för sexuellt övergrepp är väsentligt lindrigare än den för grundformen av våldtäkt. Enligt 20 kap. 3 § 1 mom. i strafflagen ska gärningspersonen dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år för sexuellt övergrepp. Straffskalan för våldtäkt är däremot fängelse i minst ett och högst sex år enligt 20 kap. 1 § 1 mom. i strafflagen. Skillnaden mellan straffskalorna är märkbar och den enda åtskiljande faktorn i fråga om brottsrekvisiten kan vara penetration med ett finger. Lagstiftningslösningen för definitionen av samlag skulle inte ha så stor betydelse, om det inte fanns en så stor skillnad mellan straffskalorna (enligt Utrianen 2013, s. 110 om de tidigare definitionsbestämmelserna).

En av utgångspunkterna för straffmätningen är att straffet ska mätas ut enligt hur strängt klander det begångna brottet ger upphov till (se Matikkala 2021, s. 217). Jämlikhetsprincipen förutsätter dock att likadana fall ska behandlas likadant och olika fall ska behandlas olika. På så vis kan enhetligheten i straffpraxis garanteras (Lappi-Seppälä 2000, s. 317; HD 2020:20, punkt 5). Det är klart att brott aldrig är likadana i fråga om alla omständigheter. Jämlikhetsprincipen förutsätter dock inte att fallen ska motsvara varandra helt, utan

det rækker att det finns en väsentlig motsvarighet på väsentliga punkter i fallen (Lappi-Seppälä 2000, s. 318). Därför rækker det att när fallen i tillräcklig mån motsvarar varandra ska likadana straff dömas ut (se Tapani – Tolvanen – Kempainen 2022, s. 30; Ojala 2024, s. 281–282). Fastän denna princip normalt gäller en situation där olika personer begår brott som har samma straffskala (se Jareborg – Zila 2020, s. 69), så begränsar inte bestämmelserna om straffbestämning i Finlands strafflag att motsvarighet i straffen eftersträvas också i en situation där olika straffbestämmelser tillämpas. Gärningssättet har en central betydelse vid bedömningen av det straff som ska dömas ut inom brottsrekvisitet (Ojala 2024, s. 295). Gärningssättet ska ha betydelse vid straffbedömningen också när gärningssättet till sin klandervärdhet är nära jämförbart med ett annat gärningssätt som uppfyller brottsrekvisitet för ett brott som bestraffas strängare enligt straffbestämmelsen i fråga.

På ovannämnda grund anser vi att straffet för gärningar som till klandervärdheten är likadana borde mätas ut nästan likadant, oavsett om man tillämpar bestämmelsen om våldtäkt eller sexuellt övergrepp på det konkreta fallet. Genom en sådan straffmätning kan man i praktiken minska klyftan där gärningar som uppfyller olika brottsrekvisit jämföras med varandra i fråga om klandervärdhet och kränkning av skyddsintresset. Fastän det är svårt att jämföra gärningar vid sexualbrott (Tapanila 2023, s. 263), så borde man vid straffmätningen beakta enhetligheten mellan olika gärningar så att för sexuellt övergrepp som baserar sig på beröring med handen mäter man ut ett sådant straff som i hög grad motsvarar exempelvis våldtäkt som begåtts med munnen. Detta får även stöd av högsta domstolens avgörandepaxis av vilken följer att vid straffmätningen ska man beakta också andra omständigheter som gäller gärningen och inte endast exempelvis gärningssättet för samlag (se övergripande Tapanila 2023, s. 266–269). Överlappningen mellan straffskalorna för våldtäkt och sexuellt övergrepp samt den mycket omfattande straffskalan för sexuellt övergrepp möjliggör en straffmätning enligt ovannämnda modell. Som slutsats kan konstateras att det inte borde finnas en så stor skillnad mellan straffen, då intensiv beröring av de yttre könsorganen med handen bedöms till klandervärdheten på motsvarande sätt som en gärning som uppfyller definitionen av samlag som begåtts med exempelvis ett finger. Rättvisan förutsätter också detta, eftersom rättvisa innebär att för två lika klandervärda förfaranden bestäms ett lika strängt straff (se Jareborg – Zila 2020, s. 70).

5. Sammanfattning

Behovet av bestämmelser om sexualbrott har framhävts genom att hänvisa till att olika gärningar har karaktären av att kränka den sexuella självbestämmanderätten (se Kimpimäki 1998, s. 22). De senaste åren har detta framhävts mer än tidigare och i kriminaliseringsdiskussionerna har rättsskyddet för sexualbrottsoffren i ökande grad lyfts fram (se Pirjatanniemi 2021, s. 308).

Denne artikel er tildelt
en CC-BY 4.0 licens

Utgångspunkten för totalreformen av 20 kap. i Finlands strafflag var också att stärka skyddet för den sexuella självbestämmanderätten och förbättra brottsoffrens personliga trygghet (RP 13/2022 rd, s. 7). Vid reformen togs motiverade steg mot ett mer täckande skydd för offren. Trots detta verkar inte den sexuella självbestämmanderätten på bästa möjliga sätt nå ända fram till definitionsbestämmelsen om samlag.

På det sätt som visats i artikeln uppfyller inte beröring av könsorgan eller anus med fingret, handen, någon annan kroppsdel eller ett föremål definitionen av samlag, utan dessa förfaranden måste innebära ett "mätbart" inträngande. Att bevisa ett sådant inträngande kan medföra märkbara bevismässiga utmaningar, vilket i sin tur leder till att offrets rättsskydd inte nödvändigtvis kan tillgodoses på bästa möjliga sätt. Därför borde definitionsbestämmelsen om samlag ändras så att den är neutral i fråga om gärningssättet eller åtminstone så att beröring med handen uppfyller definitionen av samlag. Då skulle den sexuella självbestämmanderätten, som var utgångspunkten för totalreformen av 20 kap. i strafflagen, tillgodoses bättre. Att beröring av de yttre kvinnliga könsorganen med handen inte anses som samlag och således inte våldtäkt, är inte motiverat, eftersom gärningen på grund av dess förnedrande karaktär är jämförbar med våldtäkt (Utriainen 2013, s. 110). Eftersom samlagsdefinitionen inte innefattar beröring av de yttre könsorganen med handen, blir följden att gärningar som innebär att den sexuella självbestämmanderätten och den personliga integriteten kränks faller utanför området för våldtäktsbrott. Denna kränkning kan ur offrets synvinkel vara lika klandervärd som någon gärning som uppfyller definitionsbestämmelsen om samlag. Om man ändå inte vill ändra definitionsbestämmelsen om samlag med avseende på gärningssätten, kan man i praktiken rätta till det ovannämnda missförhållandet genom straffmätningen. I fråga om gärningar som till klandervärdheten är lika borde straffmätningen göras så att straffen blir lika, oavsett om gärningen utgör ett förfarande som uppfyller definitionen av samlag eller sexuell handling och om bestämmelsen om våldtäkt eller sexuellt övergrepp tillämpas på fallet.

Kontaktuplysninger

Anu Puustinen: anu.puustinen@uef.fi

Heikki Kallio: heikki.kallio@uef.fi

KÄLLOR

Litteratur

Alaattinoğlu, Daniela – Kainulainen, Heini – Niemi, Johanna: Raiskausrikosten eteneminen rikosprosessissa. Oikeustieteellisen tiedekunnan tutkimusraportteja ja katsauksia 1/2020. Turun yliopisto 2020.

Denne artikel er tildelt
en CC-BY 4.0 licens

- Alaattinoğlu, Daniela: Sexualbrottslagen – en spegel av samhället och rättskulturen. JFT 4–5/2021, s. 277–293.
- Ashworth, Andrew – Horder, Jeremy: Principles of Criminal Law. Seventh Edition. Oxford University Press 2013.
- Asp, Petter: Sex och Samtycke. Lustus Förlag 2010. (Asp 2010a)
- Asp, Petter: Våldtäkt – ett rättsligt perspektiv. I verket Heimer, Gun – Tung Hermelin, Ann-Marie: ANTOLOGI – Sju perspektiv på våldtäkt. Första upplagan. Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK. Uppsala universitet 2010, s. 43–65. (Asp 2010b)
- Frände, Dan: "Rechtsgut" as a Finnish Concept – Some Observations. Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab 1/2012, s. 19–26.
- Hassemer, Winfried: Symbolinen rikosoikeus ja oikeushyvien suojeleminen. Oikeus 5/1989, s. 388–400.
- Hassemer, Winfried: Rikosoikeustiede Saksan liittotasavallassa. Oikeustiede Jurisprudentia XXVI/1993, s. 5–54.
- Honkasalo, Brynolf: Suomen rikosoikeus. Erityinen osa II. Suomalainen Lakimiesyhdistys 1960.
- Horder, Jeremy: Ashworth's Principles of Criminal Law. Ninth Edition. Oxford University Press 2019.
- Jareborg, Nils: Allmän kriminalrätt. Lustus Förlag 2001.
- Jareborg, Nils – Friberg, Sandra: Brotten mot person och förmögenhetsbrotten. Lustus Förlag 2012.
- Jareborg, Nils – Zila, Josef: Straffrättens påföljdslära. JUNO Version 7. Norstedts Juridik 2022.
- Karhumäki, Elisa – Lehtonen, Mari – Nieminen, Kari – Syrjäkallio-Ylitalo, Marja: Päästä varpaisiin. Ihmisen anatomia ja fysiologia. 1–6 upplagan. Edita Publishing Oy 2012. (Karhumäki m.fl. 2012)
- Kero, Katja – Räsänen, Marita: Naisen seksuaalitoimintojen anatomia ja fysiologia. I verket Brusila, Pirkko – Kero, Katja – Piha, Juhana – Räsänen, Marita: Seksuaalilääketiede. Duodecim 2020, s. 210–229.
- Kimpimäki, Minna: Seksuaalinen itsemääräämisoikeus, oikeushyväajattelu ja moraalisen närkästyksen aika. Oikeus 2/1998, s. 20–29.
- Kimpimäki, Minna: Haureuden harjoittajista ihmiskaupan uhreihin. Prostituution, parituksen ja ihmiskaupan oikeudellinen sääntely. Lapin yliopistokustannus 2009.
- Kimpimäki, Minna: Näyttö raiskausrikoksissa: vapaaehtoisesti vai vastoin tahtoa. Edilex 2020/30.
- Kindhäuser, Urs: Gefährdung als Straftat. Rechtstheoretische Untersuchungen zur Dogmatik der abstrakten und konkreten Gefährdungsdelikte. Frankfurt am Main: Klostermann 1989.
- Korkka-Knuts, Heli: Seksuaalirikokset. I verket Frände, Dan – Hyttinen, Tatu – Kallio, Heikki – Korkka-Knuts, Heli – Matikkala, Jussi – Tapani, Jussi – Tolvanen, Matti – Viljanen, Pekka – Wahlberg, Markus: Keskeiset rikokset. 5, omarbetade upplagan. Edita 2023, s. 113–189.
- Lappi-Seppälä, Tapio: Miksi rikosoikeus? I verket Hirvonen Ari (red.): Kohti 2000-luvun rikosoikeutta. Helsingin yliopisto 1994, s. 19–82.
- Lappi-Seppälä, Tapio: Rikosten seuraamukset. Werner Söderström Lakitieto Oy 2000.
- Lernestedt, Claes: Kriminalisering. Problem och principer. Lustus Förlag 2003.
- Leskinen, Minni: Seksuaalinen itsemääräämisoikeus. Rikosoikeuden muutos ja feministisen oikeusfilosofian mahdollisuus. Turun yliopiston julkaisuja 2022.
- Malin, Tiina – Fagerlund, Monica: Seksuaalirikokset. I verket Kolttola, Ilari (red.): Rikollisuustilanne 2020. Rikollisuuskehitys ja tilastojen ja tutkimusten valossa. Helsingin yliopisto Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Katsauksia 49/2021, s. 67–94.
- Matikkala, Jussi: Seksuaalirikokset. I verket Frände, Dan – Matikkala, Jussi – Tapani, Jussi – Tolvanen, Matti – Viljanen, Pekka – Wahlberg, Markus: Keskeiset rikokset. 4, omarbetade upplagan. Edita 2018, s. 115–201.
- Melander, Sakari: Kriminalisointiteoria – Rangaistavaksi säätämisen oikeudelliset rajoitukset. Suomalainen Lakimiesyhdistys 2008.

Denne artikel er tildelt
en CC-BY 4.0 licens

- Niemi, Johanna: Frivillighet och sexualbrott: En systematisk analys. JFT 4–5/2021, s. 333–352.
- Niemi-Kiesiläinen, Johanna: Naisia, miehiä vai henkilöitä: seksuaalirikokset ja sukupuoli. Oikeus 2/1998, s. 4–19.
- Nieminen, Minttu – Kallio, Heikki – Tolvanen, Matti: Seksuaalinen ahdistelu – itsemääräämisoikeus ja tahallisuus. Defensor Legis 2/2020, s. 149–167.
- Nuotio, Kimmo: Oikeushyvien suojelu rikosoikeuden tavoitteena – rikosoikeuden tehtävistä ja rajoista. Lakimies 7–8/2024, s. 1107–1137.
- Nuutila, Ari-Matti: Rikosoikeudellinen huolimattomuus. Lakimiesliiton kustannus 1996.
- Ojala, Timo: Seksuaalirikokset. Andra, omarbetade upplagan. Edita Publishing Oy 2022.
- Ojala, Timo: Lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset. Andra, omarbetade upplagan. Edita Publishing Oy 2024.
- Pirjatanniemi, Elina: Om sex, samtycke och mänskliga rättigheter. JFT 4–5/2021, s. 308–332.
- Rantaeskola, Satu – Kaunisto, Jasmin: Seksuaalirikosten tutkinta. Edita Lakitieto Oy 2024.
- Roxin, Claus: Strafrecht: Allgemeiner Teil. Bd 1, Grundlagen – Der Aufbau der Verbrechenslehre. 4 upplagan. C. H. Beck 2006.
- Serlachius, Allan: Suomen rikosoikeuden oppikirja. Del II (I halvan). Otava 1912.
- Tapani, Jussi – Tolvanen, Matti: Straffrättens ansvarslära. Alma Talent 2016.
- Tapani, Jussi – Tolvanen, Matti – Kempainen, Heikki: Rikosoikeus – rangaistuksen määrääminen ja täytäntöönpano. 4, omarbetade upplagan. Alma Talent 2022.
- Tapanila, Antti: Seksuaalirikokset ja oikeudenkäynti. Alma Talent 2023.
- Tolvanen, Matti: Tieliiikennrikokset ja kriminaalipolitiikka. Kauppakaari OYJ 1999.
- Utriainen, Terttu: Raiskaus rikosoikeudellisena ongelmana. Andra, kompletterade upplagan. Lapin yliopistokustannus 2013.
- Wallin, Marie: Sexualbrotten och brotten mot kvinnor. En praktisk vägledning. JUNO Version 1. Norstedts Juridik 2022.

Förarbeten

- Lagutskottets betänkande nr 3/1998 om regeringens proposition RP 6/1997 rd.
- Lagutskottets betänkande nr 43/2010 om regeringens proposition RP 282/2010 rd.
- Lagutskottets betänkande nr 4/2014 om regeringens proposition RP 216/2013 rd.
- Lagutskottets betänkande nr 10/2022 om regeringens proposition RP 13/2022 rd.
- Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till revidering av stadgandena om brott mot rättskipning, myndigheter och allmän ordning samt om sexualbrott, RP 6/1997 rd.
- Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 20 kap. i strafflagen, RP 216/2013 rd.
- Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om sexualbrott, RP 13/2022 rd.

Högsta domstolen i Finland

- HD 2013:96
- HD 2020:20 (FI:KKO:2020:20)
- HD 2020:38 (FI:KKO:2020:38)
- HD 2021:5 (FI:KKO:2021:5)
- HD 2021:44 (FI:KKO:2021:44)
- HD 2022:50 (FI:KKO:2022:50)
- HD 2023:9 (FI:KKO:2023:9)
- HD 2025:61 (FI:KKO:2025:61)

Högsta domstolen i Sverige

- Beslut 2023-11-17 i mål B 1937-23

Hovrätten för Västra Sverige

- Dom 2023-02-23 i mål B 6074-22